

Konserniohje

Omistajaohjauksen pelisäännöt HSY:ssä.
HSY:n hallituksen 19.5.2017 hyväksymä.
Yhtymäkokouksen 30.6.2017 hyväksymä.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Opastinsilta 6 A
00520 Helsinki
puhelin 09 156 11
faksi 09 1561 2011
www.hsy.fi

Lisätietoja

Sari Forsström, puhelin 050 463 1667
sari.forsstrom@hsy.fi

Copyright

HSY
Kansi: Jussi Moilanen / HSY
Kansikuva: HSY

Sisällys

1	Johdanto	5
2	HSY-yhtymäkonserni	6
2.1	Konsernin määrittely	6
2.2	HSY:n edunvalvonta ja konsernin kehittäminen	6
2.3	Konsernijohto	7
3	Konserniohjeet sekä johtamisen ja hallinnon keskeiset periaatteet	8
3.1	Konserniohjaus	8
3.1.1	Konserniohjeiden soveltaminen	8
3.2	Tytäryhteisöjen toiminnallinen ohjaus	9
3.3	Toiminnan ja talouden suunnittelu	9
3.4	Toiminnan ja talouden seuranta	9
3.4.1	Seuranta	9
3.4.2	Omistajan ennakosuostumuksen hankkiminen	10
3.4.3	Raportointi emoyhteisölle	11
3.4.4	Sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi	11
3.4.5	HSY:n luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaaminen	12
3.5	Tytär- ja muiden yhteisöjen päätöksenteon ohjaus	12
3.5.1	Hyvän hallintotavan ja vastuullisuuden noudattaminen	12
3.5.2	HSY:n nimeämille hallituksen jäsenille annettavat menettelyohjeet	13
3.5.3	Jäsenten velvollisuudet	13
4	Yhteisöjen hallintoelimen jäsenten valinta	15
4.1	Osakeyhtiö	15
4.1.1	Hallituksen ja toimitusjohtajan valinta ja toimikausi	15
4.1.2	Esteellisyys osakeyhtiössä	16
4.1.3	Sidonnaisuudet	16
4.1.4	Osakeyhtiön hallituksen tehtävät ja työskentely	16
4.1.5	Hallituksen työskentely ja päätöksenteko	17
4.1.6	Hallituksen erityiset velvollisuudet	17
4.1.7	Hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen tehtävät	17
4.1.8	Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema ja tehtävät	18
4.1.9	Vastuu osakeyhtiössä	18
4.2	Liikelaitoskuntayhtymät	19
4.2.1	Liikelaitoskuntayhtymä	19
4.2.2	Liikelaitoskuntayhtymän toimielinten valinta	19
4.2.3	Liikelaitoskuntayhtymän yhtymäkokouksen ja johtokunnan tehtävät	19
4.3	Yhdistykset ja säätiöt	20
4.3.1	Esteellisyys yhdistyksessä ja säätiössä	20
5	Yhteisön hallintoelimen jäsenelle maksettavat palkkiot	22
6	Yhteisön kirjanpidon järjestäminen ja konsernitilinpäätös	23
7	Tilintarkastus ja konsernivalvonta	24
8	Yhteisön sisäisen valvonnan järjestäminen	25
8.1	Sisäinen valvonta	25

8.2	Valvontavastuu operatiivisessa toiminnassa	25
8.3	Sisäinen tarkastus.....	25
9	Keskitetyt konsernitoiminnot	27
9.1	Tiedottaminen	27

1 Johdanto

Konserniohjaus kuntayhtymäkonsernissa on **omistajaohjausta**, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että kuntayhtymän tytäryhteisöjen toiminnassa otetaan huomioon yhtymäkonsernin kokonaisuus sekä kehittää kuntayhtymäkonsernia kokonaistaloudelliseksi, toiminnalliseksi ja hallittavaksi.

HSY:n edustajien ja yhteisöjen hallitusten ja muiden toimielinten jäseniksi nimeämien jäsenten kautta tapahtuvalla omistajaohjauksella pyritään varmistamaan, että osakkuus tai jäsenyys täyttää ne strategiset tarpeet ja tavoitteet, joiden vuoksi yhteisön osakkaaksi tai jäseneksi on hakeuduttu.

Sekä tytäryhteisön perustamisen että yhteisöön liittymisen tavoitteena – puhtaasti teknis-taloudellista osakkuutta tai jäsenyyttä lukuun ottamatta – on kuntayhtymän strategian toteuttaminen. Jos tämä ei toteudu eikä asiointi ole omistajaohjauksen keinoin korjattavissa, ei osakkuus tai jäsenyys ole perusteltavissa. **Kuntayhtymän omistajapoliittiset linjaukset** määrittelevät, missä muodossa ja millä ehdoilla kuntayhtymä voi toteuttaa palvelutuotannon edellyttämän aineellisen tai aineettoman omaisuuden omistamisen ja hallinnan (oma organisaatio/konserniyhteisö/muu yhteistoiminta) ja milloin kuntayhtymä voi käyttää mahdollisuutta luopua omistuksestaan osana. Omistajapolitiikka vastaa kysymykseen siitä, **miten HSY omistajana vaikuttaa tytär- ja osakkuusyhteisöihinsä**. Hallitus päättää yhtymäkokouksen hyväksymän strategian mukaisesti HSY:n omistajapolitiikan toteuttamisesta. Hallituksen ja toimitusjohtajan tehtävänä on valvoa HSY:n strategian, omistajapolitiikan ja tämän konserniohjeen noudattamista. Kuntalain (410/2015) 47 §:n nojalla konserniohje on pakollinen ja sen hyväksyy yhtymäkokous. Konserniohje on omistajaohjauksen keskeinen väline.

Konserniohje (tämä ohje) sisältää toimintaperiaatteet, joilla johdetaan, ohjataan ja valvotaan yhtymäkonsernia yhtymäkokouksen asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi eli ne periaatteet ja yhtenäiset toimintatavat, joita HSY ja yhtymäkonserniin kuuluvat yhteisöt ja niissä toimivat edustajat noudattavat konsernin ja siihen kuuluvan yhteisön johtamisessa ja hallinnossa. Konserniohjeen hyväksyy sekä HSY:n hallitus että kaikkien tytäryhteisöiden hallitukset sitoutumalla sen määräyksiin.

2 HSY-yhtymäkonserni

2.1 Konsernin määrittely

HSY-yhtymäkonserniin kuuluvat HSY ja ne osakeyhtiöt ja muut yhteisöt, joissa HSY:llä yksin tai tytäryhteisöjen kanssa on määräysvalta.

Määräysvaltasuhde voi perustua myös siihen, että tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on määräysvalta toisessa yhteisössä. Käsitteet määräysvalta sekä tytär- ja osakkuusyrittäminen on määritelty kirjanpitolaissa. Yhtymäkonserni ei ole osakeyhtiölain mukainen konserni, koska osakeyhtiölain mukaan konsernin emoyhtiönä tulee olla osakeyhtiö.

Tytäryhteisöjä ovat sellaiset osakeyhtiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt sekä säätiöt, joissa HSY:llä on yksin tai yhdessä toisen tytäryhteisön kanssa määräysvalta. HSY:llä on määräysvalta kohdeyhteisössä silloin kun:

- sillä on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai
- sillä on yhtiöjärjestyksen, -sopimuksen tai yhdistyksen, säätiön tai niihin verrattavien sääntöjen nojalla oikeus nimittää tai erottaa enemmistö yhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenistä taikka enemmistö sellaisen toimielimen jäsenistä, joka nimittää hallituksen tai
- sillä on sopimuksen perusteella edellä selostettua vastaava määräämisvalta.

Osakkuusyhteisöjä ovat sellaiset yhteisöt, jotka eivät kuulu tytäryhteisönä konserniin, mutta joissa HSY:llä on merkittävä omistusosuus yhteisöstä ja lisäksi huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa. Tämä tarkoittaa vähintään 20 % omistusta osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta ja 20 - 50 %:n omistusta yhteisön äänimäärästä, jollei kirjanpitovelvollinen eli kohdeyhteisö muuta näytä. Samoin osakkuusyhteisönä pidetään yhteisöä, johon HSY:llä yhdessä yhden tai useamman tytäryhteisön taikka HSY:llä tytäryhteisöllä yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on edellä mainittu merkittävä omistusosuus ja huomattava vaikutusvalta.

Muita yhteisöjä ovat sellaiset osakeyhtiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt ja säätiöt, joissa HSY:llä ei ole määräysvaltaa eikä huomattavaa vaikutusvaltaa, mutta joiden osakas tai jäsen HSY on.

2.2 HSY:n edunvalvonta ja konsernin kehittäminen

HSY:n edunvalvonnan lähtökohtana on, että HSY:n edustajat ja sen nimeämät jäsenet kaikissa yhteisöissä noudattavat yhtymäkokouksen hyväksymiä strategisia, taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita sekä hallituksen ja muiden toimivaltaisten HSY:n toimielinten ja viranhaltijoiden antamia menettelyohjeita.

Tehokkaan edunvalvonnan edellytys on riittävän aikainen tilanteiden ja mahdollisuuksien tunnistaminen sekä suunnitelmallinen ja määrätietoinen varautuminen edunvalvontatilanteisiin. Edunvalvonnalla saadaan aikaan välittömiä ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia samalla, kun edistetään HSY:n strategisten päämäärien toteutumista. HSY:n strategia koskee koko konsernia ja siinä toimivia HSY:n edustajia.

Konsernia kehitetään siten, että yhtymäkokouksen asettamat tavoitteet saavutetaan taloudellisesti ja tehokkaasti. Tämä tapahtuu HSY:n konsernijohdon, konserniyhteisöjen sekä HSY:n eri yhteisöihin nimeämien (edustajien) jäsenten yhteistyön ja sitouttamisen sekä onnistuneen omistajapolitiikan avulla. Konsernia kehitetään kokonaistaloudellisemmaksi konsernirakennetta selkeyttämällä ja kehittämällä.

2.3 Konsernijohto

Yhtymäkonsernin toimintaa johdetaan ja kehitetään HSY:n ja sen tytäryhteisöjen muodostamana kokonaisuutena ja kokonaistaloudellisesti ottaen huomioon myös HSY:n osallistuminen kuntien yhteistoimintaan, yhdistystoimintaan sekä muu omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuva toiminta.

HSY:n konsernijohdon muodostavat:

- yhtymäkokous
- hallitus
- toimitusjohtaja sekä
- talousjohtaja

Konsernijohdon tehtävistä on määrätty HSY:n hallintosäännössä.

3 Konserniohjeet sekä johtamisen ja hallinnon keskeiset periaatteet

3.1 Konserniohjaus

Konserniohjauksen osatekijät ovat:

- koko konsernin edun huomioiminen;
- yhteisölle asetetuista tavoitteista johdettu toiminnan ja talouden suunnittelu, toteuttaminen, seuranta ja raportointi;
- yhteisöjen hallinnossa toimivien HSY:n edustajien toiminnalle esitetyt hyvän hallintotavan vaatimukset;
- yhtenäiset toimintatavat kaikissa yhteisöissä

3.1.1 Konserniohjeiden soveltaminen

Näitä ohjeita sovelletaan HSY:n ja sen tytäryhteisöjen hallinnossa. Kunkin tytäryhteisön tulee omissa toimielimissään käsitellä ja hyväksyä konserniohje yhteisöä sitovaksi. Konserniohjetta noudatetaan, ellei tytäryhtiötä koskevasta pakottavasta lainsäädännöstä, yhtiöjärjestyksestä, sopimuksista tai säännöistä muuta johdu.

Konserniohjetta noudatetaan soveltuvin osin muiden yhteisöjen (osakkuusyhteisöt, liikelaitoskuntayhtymät, yhdistykset) hallinnossa.

HSY:n edustajien kaikissa yhteisöissä tulee sitoutua toimimaan ohjeiden mukaisesti.

Yhtymäkokous päättää konsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet talousarviossa ja – suunnitelmassa sekä hyväksyy tilinpäätöksen, joka sisältää HSY:n tilinpäätöksen, toimintakertomuksen sekä konsernitilinpäätöksen liitteineen. Yhtymäkokous tekee strategisesti merkittävät konsernia koskevat päätökset ja päättää konsernin hallinnon järjestämisen periaatteista sekä konserniohjeesta.

Hallitus päättää yhtymäkokouksen hyväksymän strategian mukaisesti HSY:n omistajapolitiikan toteuttamisesta ja kuntayhtymän edunvalvonnasta. Hallitus nimeää, ellei se ole toisin päättänyt, toimivaltansa puitteissa jäsenet ja tilintarkastajat yksityisoikeudellisiin yhteisöihin, jos HSY:llä on siihen oikeus, sekä nimeää edustajat toimituksiin, tilaisuuksiin ja kokouksiin, joissa kuntayhtymän etua on valvottava. Käytännössä toimivalta on hallituksen päätöksellä delegoitu toimitusjohtajalle lukuun ottamatta sellaisia yhteisöjä, joiden yhtiökokoukseen tai vastaavaan on tarpeen antaa erillinen menettelytapaohje, joka yleensä koskee hallituksen jäsenten valitsemista.

Käyttäessään omistajaohjausta HSY ottaa huomioon kutakin yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön sisältyvän yhteisön omistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteet. Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- tai kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Yhteisön johdon on ilmoitettava ristiriidasta välittömästi kirjallisesti HSY:n toimitusjohtajalle tai tämän määräämälle.

Konserniohje ei muuta tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen tai muiden yhteisöjen johdon oikeudellista asemaa tai vastuuta.

3.2 Tytäryhteisöjen toiminnallinen ohjaus

Toiminnallisella ohjauksella tytäryhteisöt liitetään osaksi HSY:n toimintaa siten, että yhtymäkokouksen asettamien tavoitteiden toteutuminen ja voimavarojen tehokas käyttäminen varmistetaan kaikessa toiminnassa.

Tavoitteena on yhtenäistää konserniohjauksen kannalta keskeisillä alueilla HSY-konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen johtamis- ja hallintokäytännöt ja siten varmistaa, että yhteisöissä toteutuvat asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, tulostietojen oikeellisuus, sisäinen ja ulkoinen valvonta, riskien hallinta sekä hyvä laskenta- ja kirjanpitoikäytäntö.

3.3 Toiminnan ja talouden suunnittelu

HSY:n toiminta- ja talousarvion yhteydessä yhtymäkokous hyväksyy tytäryhteisöille taloudellisten tavoitteiden päälinjat. Kunkin tytäryhteisön toiminnallisen strategian ja tavoitteet määrittelee yhteisön hallitus.

Asetettujen tavoitteiden pohjalta yhteisö laatii vuosittain toiminta-, talous-, henkilöstö-, rahoitus- ja investointibudjetin. Tytäryhteisöllä tulee lisäksi olla pitkän tähtäyksen talous-, rahoitus- ja investointisuunnitelma.

Investointien suunnittelussa tulee ottaa huomioon verosäännökset, mm. tuloveroa, varainsiirtoveroa, arvonlisäveroa ja valtiontukia, kilpailuneutraliteettia ja julkisia hankintoja koskeva sääntely ja niiden vaikutukset.

HSY:n talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee ottaa huomioon yhtymäkonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Tätä varten tytäryhteisöjen hallitusten tulee toimittaa HSY:lle sen edellyttämät tiedot tytäryhteisöjen tulos-, rahoitus- ja investointisuunnitelmista sekä yhteisöjen toimintaan liittyvistä olennaisista riskeistä ja epävarmuustekijöistä.

Mikäli tytäryhteisön toiminnassa tai toimialalla tapahtuu talousarviovuoden aikana sellaisia muutoksia, jotka vaikuttavat merkittävästi asetettujen tavoitteiden saavutettavuuteen, muutoksista tulee raportoida HSY:n toimitusjohtajalle, joka antaa toimintaohjeen tilanteeseen ja saattaa asian tarvittaessa HSY:n hallituksen käsiteltäväksi.

Mikäli nämä muutokset vaikuttavat vasta tulevien vuosien taloudelliseen tilanteeseen, niistäkin tulee informoida HSY:n johtoa.

Jokaisen tytäryhteisön hallintoelimissä toimivan HSY:n edustajan ja hallitukseen nimeämän jäsenen tulee tuntea ja sisäistää asetetut tavoitteet ja sitoutua toimimaan niiden saavuttamiseksi.

3.4 Toiminnan ja talouden seuranta

3.4.1 Seuranta

HSY:n ja tytäryhteisön välillä pidetään vähintään yksi suunnittelu- ja neuvottelutilaisuus raportoinnin yhteydessä (navigointitilaisuus) vuodessa HSY:n ja yhteisön strategioiden yhteensopivuuden varmistamiseksi sekä vuositasoinen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arvioimiseksi. Navigointitilaisuus toteutetaan toimitusjohtajan tai tämän määräämän johdolla ja tilaisuuteen kutsutaan yhteisön toimitusjohtaja sekä yhteisön hallitukseen HSY:n nimeämät jäsenet. Lisäksi tilaisuuteen osallistuu tarvittaessa sen toimialan edustaja, jonka toimintaan yhteisö liittyy sekä muut toimitusjohtajan määräämät henkilöt. Näiden yhteisöjen toimitusjohtajien tulee lisäksi raportoida kohdassa 3.4.3 kuvatulla tavalla vähintään kaksi kertaa vuodessa

yhteisön toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta, mahdollista korjaavista toimenpiteistä sekä taloudellisesta asemasta.

Muiden kuin tytäryhteisöjen hallitusten jäsenet ovat velvollisia antamaan HSY:n toimitusjohtajalle vuosittain raportin toiminnastaan hallituksessa sekä informoimaan, salassapitoa koskevat säännökset huomioon ottaen, sellaisista päätöksistä ja tapahtumista, joilla on merkitystä HSY:n kannalta.

Tytäryhteisöjen toiminta, talous-, rahoitus- ja investointisuunnitelmat sekä hallitusten kokousten esityslistat liitteineen ja pöytäkirjat tulee seurantaan varten toimittaa toimitusjohtajalle tai tämän määräämälle vastuuhenkilölle. Liikesalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot käsitellään emoyhteisössä salassa pidettävänä. HSY:n toimitusjohtajalla, tämän määräämällä edustajalla tai toimialajohtajalla on lisäksi puhe- ja läsnäolo-oikeus tytäryhteisöjen hallitusten kokouksissa.

3.4.2 Omistajan ennakkosuostumuksen hankkiminen

Seuraaviin tytäryhteisön toimenpiteisiin tarvitaan HSY:n toimitusjohtajan ennakkosuostumus jo asian valmisteluvaiheessa. Mikäli kyse on **yhtymäkonsernin kannalta** taloudellisesti merkittävästä ja periaatteellisesti laajakantoisesta asiasta, ennakkosuostumus pyydetään asian valmisteluvaiheessa HSY:n hallitukselta. Kii-reellisessä tapauksessa, kun hallituksen suostumusta ei ehditä saada, toimitusjohtaja voi antaa ennakkosuostumuksen.

- yhtiön jakautumiseen;
- yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muuttamiseen;
- pääomarakenteen muuttamiseen;
- yrityskauppoihin;
- rakennusprojekteihin, elleivät nämä sisälly yhteisön tavanomaiseen toimintaan;
- osakkeiden merkintään sekä kiinteän omaisuuden tai osakkeiden ostamiseen ja myymiseen, elleivät nämä nimenomaisesti sisälly yhtiön toimialaan;
- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien, mukaan lukien immateriaalioikeuksien, hankkimiseen, myymiseen, vuokraamiseen, luovuttamiseen tai panttaamiseen;
- toimintaan nähden periaatteellisesti tai taloudellisesti merkittäviin sekä pitkäaikaisiin vuokra- ja muihin sopimuksiin;
- kanteen nostaminen ja kanteeseen vastaaminen, kun kysymys on yhtiön talouden ja/tai toiminnan kannalta merkittävästä asiasta;
- periaatteellisesti laajakantoisiin tai taloudellisesti merkittäviin toiminnan muutoksiin;
- toiminta-ajatuksen olennaiseen muuttamiseen;
- merkittävään lainanottoon ja –antoon sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiötä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antamiseen tai niiden ehtojen muuttamiseen
- eläkeyhtiön valintaan ja vaihtamiseen
- yhtiökokoukselle tehtävästä voitonjakoehdotuksesta, mikäli se poikkeaa yhtiön tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä
- toimintaan nähden merkittäviin investointeihin,

- merkittäviin henkilöstöpoliittisiin ratkaisuihin, myös johtajasopimukseen, toimitusjohtajan palkkausperusteisiin ja muihin etuihin sekä johtajasopimuksen muuttamiseen tai
- yhteisön omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn haikutumisesta.

Lopullinen päätösvalta ja vastuu ennakkosuostumusasiassa on aina yhteisön omalla päätöksentekoeleimellä, vaikka päätöstä tehtäessä ennakkosuostumus olisi saatukin.

HSY:n ennakkosuostumus tulee hakea toimenpidettä valmisteltaessa. Mikäli toimenpide on hyväksytty yhtiön talousarvion yhteydessä tai yhtymäkokouksen tai HSY:n hallituksen jo tekemillä päätöksillä, ei uutta ennakkosuostumusta tarvitse pyytää.

Velvollisuus hankkia ennakkosuostumus on tytäryhteisön toimitusjohtajalla tai vastaavalla. Hallituksen puheenjohtajan velvollisuus on valvoa, että asiaa hallituksen kokouksessa päätettäessä ennakkosuostumus on sitä ennen haettu ja kirjataan päätökseen siinä hallituksen kokouksessa, jossa ennakkosuostumuksen alaisesta asiasta tehdään päätös.

Mikäli ennakkosuostumusmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu yhtiökokoukselle, konsernijohtajan määräämä taho huolehtii siitä, että tarvittaessa pöytäkirjanotteeseen, jolla henkilö valtuutetaan edustamaan HSY:tä yhtiökokouksessa, sisällytetään HSY:n kannanotto ennakkosuostumusmenettelyn alaiseen asiaan.

Muiden kuin tytäryhteisöjen tulee edellä mainituissa asioissa informoida HSY:tä sen päättämällä tavalla. Informoinnista vastaa HSY:n edustaja yhteisössä.

3.4.3 Raportointi emoyhteisölle

Tytäryhteisöt raportoivat asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä arvioivat toimintaan ja talouteen liittyviä riskejä emoyhteisön konsernijohtolle näiden ohjeiden mukaisesti ja tarvittaessa tarkemmin määrättyllä tavalla vähintään kaksi kertaa vuodessa. Erikseen päätettävien yhteisöjen osalta raportointi suoritetaan hallitukselle. Raportointi tapahtuu kesäkuun lopun tilanteen mukaisesti elokuussa sekä vuoden lopun tilanteen mukaisesti keväällä valmistuvassa tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa. Raportointi voi tarvittaessa tapahtua muulloinkin.

Muiden kuin tytäryhteisöjen hallituksessa toimivat HSY:n nimeämät jäsenet ovat velvollisia raportoimaan toiminnastaan kohdassa 3.4.1 selostetulla tavalla. Tarvittaessa hallitusta informoidaan HSY:n kannalta merkittävistä asioista.

Raportoinnissa on otettava huomioon salassapitoa koskevat säännökset sekä toisaalta HSY:n hallituksen jäsenten oikeus konsernin toimintaa koskevan tiedon saantiin.

3.4.4 Sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella yhtymäkokouksen päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, sekä arvioida, ovatko yhtymäkokouksen asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on huolehtia kuntayhtymän ja sen tytäryhteisöjen eli koko yhtymäkonsernin tilintarkastuksen yhteensovittamisesta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi koko konsernia koskevien tilintarkastuspalvelujen kilpailuttamisen järjestämistä ja tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä konserniyhteisöihin. Tilintarkastajan valinnasta päättää kuitenkin tytäryhteisön toimielin. Tarkastuksen yhteensovittaminen voi myös

tarkoittaa konsernin tarkastuksen järjestämistä koskevien linjausten valmistelua valtuustokausittain tai useammin. Tarkastuslautakunnan tehtäviin ei kuulu konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toiminnan ja talouden tarkastus.

3.4.5 HSY:n luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaaminen

HSY:n luottamushenkilöllä on oikeus saada HSY:n konsernijohtolta konsernijohtoon hallussa olevia tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Tietopyyntö esitetään kirjallisesti HSY:n talusjohtajalle.

Hallituksen tai tarkastuslautakunnan yksittäisellä jäsenellä ei ole oikeutta saada tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja suoraan tytäryhteisöjen toimielimiltä tai vastuhenkilöiltä. Tiedonsaantioikeus tytäryhteisöistä rajoittuu konsernijohtoon raportointiin ja muihin kuntayhtymän hallussa oleviin tietoihin.

Luottamushenkilö ei saa luovuttaa tietojensaantioikeuden nojalla saamia tietoja eteenpäin, koska tiedot on tarkoitettu vain hänelle henkilökohtaisesti luottamustehtävien hoitamista varten. Asiakirjoihin tulee merkitä, mikäli ne ovat salassapidettäviä.

3.5 Tytär- ja muiden yhteisöjen päätöksenteon ohjaus

Konserniohjeissa määritellyt periaatteet yhteisöjen toimielinten jäsenistä ja edustajista sekä heidän velvollisuuksistaan ja menettelyohjeiden noudattamisesta koskevat osakeyhtiömuotoisten tytäryhtiöiden lisäksi myös HSY:n edustajia ja jäseniä HSY:n osakkuusyhtiöissä ja muissa yhteisöissä (yhdistykset, säätiöt, liikelaitoskuntayhtymät).

3.5.1 Hyvän hallintotavan ja vastuullisuuden noudattaminen

Tytäryhtiön ja muun tytäryhteisön tulee noudattaa toiminnassaan hyvää hallinto- ja johtamistapaa. Tämä tarkoittaa toimimista avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti siten, että yhtiö ja muu yhteisö:

- toimii kansallisen ja kansainvälisen oikeuden säännösten mukaisesti ihmisoikeuksia kunnioittaen ja ympäristövastuunsa ja sosiaalisen vastuunsa kantaen,
- huolehtii lainsäädännön asettamien velvoitteiden täyttämisestä esimerkillisen hyvin,
- on lakien ja säännösten edellyttämällä tavalla organisoitu ja rekisteröity,
- on vastuullinen työnantaja
- huolehtii lain mukaisten verojen sekä sosiaali- ja eläkemaksujen oikea-aikaisesta suorittamisesta sekä valvoo, että alihankkijat ja muut työsuoritusten ja palvelujen tuottajat täyttävät näitä koskevat velvoitteensa (ns. harmaan talouden torjunta) siten kuin tilaajavastuulaissa säädetään,
- organisoidaan ja sen toiminta suunnitellaan ja johdetaan noudattaen ammatillisia ja liiketalouden vaatimuksia,
- sen pääomarakenne on tarkoituksenmukainen suhteessa toimialaan ja toimintaan sekä
- hoitaa omaisuuttaan ja varojaan huolellisesti, tuottavasti ja taloudellisesti.

Hyvän hallinto- ja johtamistavan tarkoituksena on edistää toiminnan tuloksellisuutta, omistaja-arvon kehittämistä ja suojaamista sekä luottamusta tytäryhteisöjen, kuntayhtymän ja eri sidosryhmien välillä.

Yhtiön ja muun yhteisön hallinnon on oltava riittävän valvonnan alainen.

Tytäryhteisön tulee toiminnassaan toimia HSY:n arvojen (Vastuullisuus, Avoimuus, Palveluhenkisyys ja Oikeudenmukaisuus) mukaisesti HSY:n strategiaa toteuttaen. Lisäksi tytäryhteisön tulee toimia HSY:n eettisten periaatteiden mukaan.

Osakkuusyhteisön ja muun yhteisön osakkuuden tai jäsenyyden edellytyksenä on, että yhteisö kunnioittaa ihmisoikeuksia, kantaa ympäristövastuunsa ja sosiaalisen vastuunsa, ei suoraan tai epäsuorasti edistä ihmisarvojen vastaista toimintaa tai ihmisyksilöiden hyväksikäyttöä, rasismia tai epätasa-arvoista kohtelua taikka vakavasti loukkaa lainsäädännön määräyksiä (esimerkiksi lahjusten antaminen).

Mikäli yhteisössä toimiva HSY:n edustaja toteaa, että yhteisö toimii olennaisesti tai toistuvasti näiden periaatteiden tai HSY:n arvojen ja tavoitteiden vastaisesti, on hän velvollinen raportoimaan asiasta HSY:n hallitukselle, joka päättää, mihin toimenpiteisiin ilmoitus antaa aihetta.

3.5.2 HSY:n nimeämille hallituksen jäsenille annettavat menettelyohjeet

Kaikissa yhteisöissä, mukaan lukien osakkuus- ja muut yhteisöt, toimivien HSY:n nimeämien jäsenten tulee noudattaa HSY:n toimivaltaisen viranomaisen antamia ohjeita. Ohjeet voidaan tarvittaessa yksilöidä valtakirjalla tai pöytäkirjanotteella.

Lähtökohtana on, että ottaessaan vastaan luottamustehtävän yhteisössä jäsen sitoutuu noudattamaan saamia ohjeita. Yksittäiset ohjeet eivät saa olla ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten kanssa. Konserniyhteisössä noudatetaan aina, myös mahdollisissa ristiriitatilanteissa, voimassa olevaa lainsäädäntöä.

HSY:n kokonaan omistamissa yhteisöissä HSY:n ja tytäryhteisön välillä ei saa olla ristiriitaa. Näennäinen ristiriita voi kuitenkin syntyä ns. osaoptimointia tarkoittavassa tilanteessa; tällöin joku ratkaisu on yksinomaan yhtiöstä tarkasteltuna edullisin, mutta konsernin kokonaisuuden kannalta epäedullinen. Normaalitytilanteessa asia ratkaistaan tällöin konsernin kokonaisedun mukaisena. Jos ristiriitatilanne kuitenkin on niin vakava, että HSY:n nimeämä jäsen yhteisön hallituksessa joutuisi toimimaan merkittävässä määrin vastoin yhteisön etua, ja tästä olisi seurauksena rikosoikeudelliseen vastuuseen tai henkilökohtaiseen vahingonkorvausvastuuseen liittyvä riski, tulee asian käsittely keskeyttää ja ristiriita saattaa konserniohjauksesta vastaavan luottamuselimen tai viranhaltijan ratkaistavaksi.

Silloin kun yhteisössä on myös muita omistajia, yksinomaan HSY:n edun huomioon ottaminen ei aina ole mahdollista. Jäsenen tulee noudattaa osakassopimusta ja annettuja menettelyohjeita, ja pyrkiä kompromissiratkaisuun, jota voidaan pitää hyväksyttävänä puolin ja toisin. Ristiriitatilanteet ratkaistaan ensisijaisesti yhteisössä ja mikäli se ei onnistu, omistajien välisissä neuvotteluissa, joihin HSY:n toimitusjohtaja antaa toimintaohjeet ja nimeää HSY:n neuvottelijat.

3.5.3 Jäsenten velvollisuudet

Yhteisöihin nimetyiltä HSY:n jäseniltä edellytetään:

- aktiivista osallistumista toimielimen kokouksiin ja muuhun toimintaan;
- aktiivisuutta yhteisön toiminnan kehittämisessä;
- perehtymistä yhteisön toimintaan ja toimielimessä käsiteltäviin asioihin;

- HSY:n toiminnalle asettamien tavoitteiden tuntemista;
- HSY:n antamien ohjeiden tuntemista ja noudattamista sekä
- raportointia ja yhteydenpitoa HSY:n konsernihallinnosta vastaaviin viranhaltijoihin.

HSY:n nimeämät jäsenet valvovat HSY:n toiminnallisia ja taloudellisia etuja ja toimivat siten, että yhtymäkouksen päättämät strategiset tavoitteet voidaan toteuttaa. Jäsenet noudattavat mahdollisesti erikseen annettavia ohjeita. Jäsenten tulee olla pyydettyinä asiantuntijoina HSY:n käytettävissä yhteisön asioita käsiteltäessä.

Tytäryhteisöjen hallitukseen HSY:n nimeämät jäsenet ovat velvollisia osallistumaan HSY:n konsernijohdon ja yhtiön edustajien kesken järjestettäviin suunnittelu- ja neuvottelutilaisuuksiin (navigointitilaisuus).

Muihin yhteisöihin valitut HSY:n nimeämät jäsenet ovat velvollisia antamaan toiminnastaan kohdassa 3.4.3. tarkoitetun raportin.

4 Yhteisöjen hallintoelimen jäsenten valinta

Yhteisön hallituksen tai sitä vastaavan hallintoelimen jäsenillä tulee olla jäljempänä näissä ohjeissa tarkemmin kuvattu kelpoisuus sekä yhteisön toiminnan luonteen ja laajuuden edellyttämä koulutuksen tai kokemuksen antama asiantuntemus.

Hallintosäännössä määritelty toimielin päättää hallitusjäsenehdokkaiden nimeämisestä tytäryhteisöjen hallitukseen. Hallitusjäsenehdokkaiksi tulee nimetä ja valita tasa-arvolain mukaisesti tasapuolisesti naisia ja miehiä.

4.1 Osakeyhtiö

Osakeyhtiöitä koskevia periaatteita noudatetaan myös asunto-osakeyhtiöissä ja kiinteistöyhtiöissä sekä soveltuvien osin muissa yhteisöissä.

4.1.1 Hallituksen ja toimitusjohtajan valinta ja toimikausi

Hallituksella on keskeinen tehtävä yhteisön hallinnon ja valvonnan järjestämisessä ja yhteisön johtamisessa. Hallituksen jäsenten ja varajäsenten lukumäärä, tehtävät ja vastuut määräytyvät osakeyhtiölain ja/tai asunto-osakeyhtiölain sekä yhtiöjärjestyksen sekä mahdollisen osakassopimuksen mukaisesti. Hallitus/ HSY:n nimeämä jäsen hallituksessa edustaa yhtymäkonsernin johtoa yhteisön hallinnossa ja sen toiminta on osa omistajaohjausta.

Hallituksen jäseneksi, varajäseneksi, tai toimitusjohtajaksi valittavan tulee olla hyvämaineinen ja tehtävään sopiva. Hallituksen jäseneksi, varajäseneksi tai toimitusjohtajaksi ei voida valita vajaavaltaista tai liiketoimintakiellossa taikka konkurssissa olevaa henkilöä. Tytäryhteisökohtaisesti on harkittava, onko eturistiriitojen kannalta estettä valita hallituksen jäseneksi kilpailutilanteessa toimivan yhteisön palveluksessa tai hallinnossa oleva henkilö. Hallituksen jäseniltä edellytetään asiantuntemusta toimialasta ja liiketoiminnasta sekä taloudesta, raportoinnista, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Hallituksen jäseneksi ja varajäseneksi valittavalta on ennen valintaa saatava päivätty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään sekä konserniohjeiden noudattamiseen. Hallituksen jäsenet ja mahdolliset varajäsenet valitaan HSY:n hallituksen tai sen päättämän muun viranomaisen antaman menettelyohjeen mukaisesti. Jäsenmäärästä ja toimikaudesta on määräykset yhtiöjärjestyksessä ja lisäksi mahdollisessa osakassopimuksessa. Hallituksen toimikausi on pääsääntöisesti HSY:n hallituksen toimikauden pituinen mutta voi olla myös muulla tavalla määräaikainen. Jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä tai uutta jäsentä valittaessa toisin päätetä, toimikausi päättyy uuden jäsenen valinnasta päättävän yhtiökokouksen päättyessä.

Hallitus tai sen jäsen voi erota tehtävästä ennen toimikauden päättymistä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle. Eroilmoitus toimitetaan yhtiön hallitukselle ja kopio siitä HSY:lle. Hallitus tai sen jäsen voidaan erottaa tehtävästään ennen toimikauden päättymistä. Erottamisesta päättää se toimielin joka on hänet tehtävään valinnut. Hallituksen jäsenen tehtävän tullessa avoimeksi kesken toimikauden, sijalle tulee varajäsen tai hallituksen muiden jäsenten tulee huolehtia siitä, että uusi jäsen valitaan yhtiöjärjestyksen mukaisesti jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Hallitus valitsee toimitusjohtajan, ellei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Yhtiön tulee kuulla HSY:n toimitusjohtajaa toimitusjohtajan valinnasta ja palkkauksen ehdoista. Toimitusjohtajalta on ennen valintaa saatava päivitys ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. Hallitus päättää myös toimitusjohtajan erottamisesta. Erottaminen tulee voimaan välittömästi, jollei päätetä myöhemmästä ajankohdasta. Mikäli toimitusjohtaja eroaa tehtävästään, eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle.

4.1.2 Esteellisyys osakeyhtiössä

Hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa yhtiön hallituksessa osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn eikä myöskään ottaa osaa yhtiön ja kolmannen välistä koskevan asian käsittelyyn, mikäli hänellä on odotettavissa siitä sellaista etua, joka on ristiriidassa yhtiön edun kanssa. Esteellinen jäsen ei saa olla edes läsnä tällaista asiaa käsiteltäessä. Edellä mainittua sovelletaan myös oikeudenkäyntiin tai muuhun puhevallan käyttämiseen.

4.1.3 Sidonnaisuudet

Kuntalain 84.2 §:ssä tarkoitetun luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävistä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoidossa. Konserniyhteisöjen hallituksen jäsenyydet on perusteltua ilmoittaa aina. (ks. Ohjeistus sidonnaisuusilmoituksista ja –rekisteristä, Suomen Kuntaliitto, 2016).

4.1.4 Osakeyhtiön hallituksen tehtävät ja työskentely

Hallitus

- huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä;
- hyväksyy sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeet ja seuraa ja valvoo näiden tuloksellisuutta yhtymäkokouksen hyväksymien periaatteiden mukaisesti
- valitsee ja erottaa toimitusjohtajan;
- määrittää toimitusjohtajan palvelussuhteen ehdot ja hyväksyy kirjallisen toimitusjohtajasopimuksen;
- huolehtii, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty;
- päättää yhtiön toiminnan kannalta epätavallisista, periaatteellisista ja laajakantoisista toimenpiteistä, elleivät ne kuulu yhtiökokouksen päätösvaltaan.
- ohjaa, tukee ja valvoo määräyksin ja ohjein toimitusjohtajan vastuulla olevaa yhtiön päivittäisjohtamista siten, että hallituksella on riittävä ja ajantasainen kontrolli ylimmän johdon tehtävä- ja vastuualueista sekä yhtiön sisäisestä tilasta;
- huolehtii yhtiön osake- ja osakasluetteloista;
- edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimen sekä kantaa ja vastaa yhtiön puolesta oikeudessa sekä kutsuu koolle yhtiökokouksen ja valmistelee yhtiökokouksen päätettävät asiat.

Yhtiöjärjestyksessä voi olla tarkempia määräyksiä oikeudesta toiminimen kirjoittamiseen.

4.1.5 Hallituksen työskentely ja päätöksenteko

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä hallituksen kokouksissa. Puhelin- ja sähköpostikokoukset ovat sallittuja vain poikkeustapauksissa, jolloin ne rinnastetaan tavanomaisiin kokouksiin. Toimitusjohtajalla on oikeus olla läsnä hallituksen kokouksissa ja käyttää niissä puhevaltaa, jollei hallitus päättä toisin.

Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, jonka kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi hallituksen siihen nimeämä jäsen allekirjoittavat. Pöytäkirjat on numeroitava juoksevasti ja säilytettävä luotettavalla tavalla. Hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan. Kokousasiat esitellään ja päätetään kirjalliseen materiaaliin perustuen.

Hallitus on päätösvaltainen, kun kokouksessa on läsnä enemmän kuin puolet sen jäsenistä, mikäli yhtiöjärjestyksessä ei vaadita suurempaa määrää. Päätöstä ei kuitenkaan saa tehdä, ellei kaikille hallituksen jäsenille ole mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuutta osallistua asian käsittelyyn. Jos hallituksen jäsen on estynyt, on hänen tilalleen mahdollisesti tulevalle varajäsenelle varattava tilaisuus osallistua asian käsittelyyn.

Hallituksen päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmän kuin puolet läsnä olevista on kannattanut, ellei yhtiöjärjestyksen tai osakassopimuksen mukaan päätökseen vaadita määräänemmistöä. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulee mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt. Hallituksen puheenjohtajan valinnassa äänten mennessä tasan puheenjohtaja valitaan arvalla.

4.1.6 Hallituksen erityiset velvollisuudet

Hallituksen tulee vuosittain varmistaa ja saattaa myös omistajan tietoon se, että kaikki yrityksen toimintaan liittyvät säännökset on otettu huomioon ja tieto muutoksista on pidetty ajan tasalla koskien mm.:

- kaupparekisterimuodollisuuksia;
- yhtiön julkisia velvoitteita;
- verojen ja lakisääteisten maksujen suorittamista sekä
- kirjanpidon ajantasaisuutta.

4.1.7 Hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen tehtävät

Hallituksen toimivalta on lueteltu kohdassa 4.1.4. Hallituksen puheenjohtajalta ja jäseneltä edellytetään valmistautumista kokouksiin. Tämä tarkoittaa, että he ovat tutustuneet esityslistaan ja oleellisiin taustakysymyksiin ennen kokousta. Toimitusjohtajan tulee huolehtia, että hallituksen jäsenille on annettu riittävä etukäteisinformaatio.

Hallituksen puheenjohtaja

- huolehtii siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa tai jos enemmistö hallituksen jäsenistä tai toimitusjohtaja sitä vaatii;
- johtaa hallituksen työskentelyä ja toimii kokouksessa puheenjohtajana sekä huolehtii siitä, että kokouksesta pidetään pöytäkirjaa;
- huolehtii omalta osaltaan siitä, että edellä näissä ohjeissa mainituista asioista on ennen hallituksen lopullista päätöstä hankittu konsernijohdon ennakkosuostumus;
- huolehtii siitä, että tämän ohjeen mukainen raportointi toteutuu;

Hallitustehtävään valitun tulee tutustua ainakin seuraaviin asiakirjoihin:

- yhtiöjärjestys;
- mahdollinen osakassopimus;
- toimintaan vaikuttavat muut merkittävät sopimukset ja sitoumukset;
- tilinpäätös ja mahdolliset osavuosikatsaukset viime vuosilta;
- hallituksen ja yhtiökokouksen pöytäkirjat viime vuodelta;
- lait ja säännökset, jotka ovat merkittäviä yhtiön toiminnalle;
- hallituksen mahdollinen työjärjestys tai työsuunnitelmat ja
- organisaatio – myös johdon taustat ja pätevyys.

4.1.8 Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema ja tehtävät

Toimitusjohtaja:

- hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti;
- huolehtii siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty;
- huolehtii siitä, että edellä näissä ohjeissa luetelluista asioista hankitaan ennen yhtiön sisäistä päätöksentekoa riittävän ajoissa konsernijohdon ennakkosuostumus;
- huolehtii siitä, että yhtiön prokurat (valtuutus toimia päämiehen puolesta ja kirjoittaa toiminimi) ovat kaupparekisterissä ajan tasalla;
- edustaa yhtiötä tehtäviinsä kuuluvissa asioissa sekä
- huolehtii siitä, että tämän ohjeen mukainen raportointi toteutuu.

4.1.9 Vastuu osakeyhtiössä

Osakeyhtiössä vastuu voidaan jakaa kahteen osaan: rikosoikeudelliseen vastuuseen ja vahingonkorvausvastuuseen. Osakeyhtiölaissa (OYL) on rangaistussäännöksiä osakeyhtiörikkoksesta ja -rikkomuksesta. Rangaistavaa osakeyhtiörikkoksena on OYL 25 luvun 1 § mukaan tiettyjen lain säännösten noudattamatta jättäminen (esimerkiksi yhtiön varojen lain vastainen jakaminen osakkeenomistajan tai velkojan suojaa loukaten). Osakeyhtiörikkomuksesta on kyse OYL 25 luvun 2 §:n mukaan esimerkiksi yhtiökokouksen pöytäkirjan nähtävillä pitämistä koskevan säännöksen rikkomisessa sekä osake- ja osakasluettelon pitämisen tai nähtävillä pitämisen laiminlyönnissä ja mm. tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten rikkomisessa.

Selkeä ero kunnallisen organisaation ja osakeyhtiön välillä on asioiden julkisuudessa. Kunnallisen viranomaisen asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia ja vastaavasti ylimmän päättävän elimen, yhtymäkokouksen kokoukset ovat julkisia. Samoin hallituksen esityslista on julkinen ja myös julkaistaan julkisessa verkossa. Osakeyhtiössä asiakirjat ja kokoukset ovat lähtökohtaisesti ei-julkisia. Kunnalliselle luottamushenkilölle on tästä syystä joskus vaikeaa sopeutua osakeyhtiön hallituksen jäsenen rooliin. Kun kysymys on kunnallisesta osakeyhtiöstä, jonka hallituksen jäsenpaikat on usein jaettu poliittisin perustein, on julkisuutta ja tiedottamista koskevien hallintoperiaatteiden yksityiskohtainen läpikäynti ja yhtiön hyvää hallintotapaa koskevien ohjeiden laatiminen sekä selkeän eron tekeminen emoyhteisölle raportoinnin ja yhtiön viestinnän välillä välttämätöntä.

Erityisen tärkeää on huolehtia siitä, ettei yksittäinen hallituksen jäsen tiedota hallituksen päätöksistä ja muutoinkin pidättäytyy yhtiötä koskevien asioiden käsittelystä tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa.

Osakeyhtiölain 22 luvun 1 §:n mukaan, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhtiölle. Sama koskee vahinkoa, joka muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla on aiheutettu yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle.

Yhtiön hallituksen jäsenen on edellä mainitun vuoksi perehdyttävä toimintaa koskevaan lainsäädäntöön huolella.

4.2 Liikelaitoskuntayhtymät

4.2.1 Liikelaitoskuntayhtymä

Liikelaitoskuntayhtymä on kuntayhtymän erityistapaus. Liikelaitoskuntayhtymä on kuntayhtymä, jonka tehtävänä on liikelaitoksen ylläpitäminen. HSY:n kannalta keskeinen ero on siinä, että HSY voi kuntalain mukaan olla jäsenenä liikelaitoskuntayhtymässä, mutta ei kuntayhtymässä, koska se itse on kuntayhtymä.

Oikeudelliselta muodoltaan liikelaitoskuntayhtymä on kuntayhtymä, jonka toimintaan sovelletaan samoja säännöksiä kuin muihinkin kuntayhtymiin, jollei kuntalain 9 luvussa ole liikelaitoskuntayhtymää koskevaa erityissäännöstä. Erityissäännökset koskevat muun muassa kuntayhtymän toimialaa, jäsenyyttä ja yhtymäkokousta sekä johtokunnan muodostamista ja toimivaltaa. Liikelaitoskuntayhtymä voidaan perustaa vain liiketaloudellisten periaatteiden mukaan hoidettavaa tehtävää varten, sen jäsenenä voi olla myös toinen kuntayhtymä, yhtymäkokous on aina ylin toimielin, johtokunnan kokoonpanossa poliittisia voimasuhteita ei tarvitse ottaa huomioon ja johtokunnalla, joka rinnastuu kuntayhtymän hallitukseen, on laissa säädetty toimivalta.

4.2.2 Liikelaitoskuntayhtymän toimielinten valinta

Liikelaitoskuntayhtymien hallintoon ja päätöksentekoon sovelletaan kuntalakia, perussopimusta sekä liikelaitoskuntayhtymän hallintosääntöä. Kuntalain 66 §:n mukaan liikelaitoskuntayhtymän päätösvaltaa käyttävät jäsenet yhtymäkokouksessa, johon kuntayhtymän jäsenet valitsevat edustajansa kuhunkin kokoukseen erikseen.

Yhtymäkokous valitsee perussopimuksen mukaisesti liikelaitoskuntayhtymän johtokunnan jäsenet. Jäsenorganisaatioiden kunnan- tai yhtymähallitukset valitsevat yhtymäkokousedustajat. Huolimatta nimeämistähosta, on kaikkien HSY:n edustajina toimivien noudatettava näitä konserniohjeita sekä HSY:n antamia menettelyohjeita liikelaitoskuntayhtymien toimielinten kokouksissa.

Vaalikelpoinen liikelaitoskuntayhtymän johtokuntaan tai toimikuntaan on sellainenkin henkilö, jonka kotipaikka ei ole kuntayhtymän jäsenkunnan tai sen jäsenenä olevan kuntayhtymän jäsenkunnan alueella. Johtokunnan valinnassa poliittisia voimasuhteita ei tarvitse ottaa huomioon.

4.2.3 Liikelaitoskuntayhtymän yhtymäkokouksen ja johtokunnan tehtävät

Kuntalain 66 § 2 momentissa säädetään niistä tehtävistä, jotka lain mukaan kuuluvat liikelaitoskuntayhtymän yhtymäkokoukselle. Tältä osin viitataan kuntalain 60 § 3 momentissa säädettyihin kuntayhtymän yhtymäkokouksen tehtäviin.

Yhtymäkokouksen tehtävänä on:

1. päättää liikelaitoskuntayhtymän talousarviosta ja taloussuunnitelmasta
2. hyväksyä liikelaitoskuntayhtymän hallintosääntö;
3. valita liikelaitoskuntayhtymän johtokunta, tarkastuslautakunta ja muut toimielimet, joiden valintaa ei ole hallintosäännössä siirretty johtokunnalle;
4. päättää luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;
5. valita tilintarkastajat; sekä
6. päättää tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta.

Kuntalain 67 §:n mukaan johtokunta on aina liikelaitoksen toiminnasta vastaava toimielin. Johtokunta ohjaa ja valvoo liikelaitoskuntayhtymän toimintaa. Liikelaitoskuntayhtymässä johtokunnan asema on itsenäisempi ja toimivalta laajempi kuin kunnallisessa liikelaitoksessa. Johtokunnan asemasta ja toimivallasta säädetään pitkälti suoraan laissa.

4.3 Yhdistykset ja säätiöt

Yhdistysten hallinnosta ja kokousmenettelystä on määräykset yhdistyslaissa ja yhdistyksen omissa säännöissä. Säätiön hallinnosta ja kokousmenettelystä on vastaavasti määräykset säätiölaissa ja säätiön säännöissä.

Yhdistyslain mukaan yhdistyksen hallituksen nimeää yhdistyksen kokous. Säätiön hallituksen ja toimielinten valitsemistapa määräytyy säätiön sääntöjen mukaan. HSY:n hallitus nimeää HSY:n kokousedustajan ja antaa menettelytapaohjeet hallituksen jäsenen nimeämiseksi, ellei se ole delegoinut tätä päätösvaltaa toimitusjohtajalle.

Edustajien on noudatettava näitä konserniohjeita sekä annettuja menettelytapaohjeita yhdistyksen/säätiön kokouksessa ja hallituksen kokouksessa.

Mitä edellä määrätään osakeyhtiön hallituksen jäsenen ja puheenjohtajan velvollisuuksista sekä kokousmenettelystä koskee soveltuvin osin myös yhdistyksiä ja säätiöitä.

4.3.1 Esteellisyys yhdistyksessä ja säätiössä

Yhdistyksen jäsen ei saa yhdistyksen kokouksessa äänestää eikä tehdä päätösehdotuksia päätettäessä hänen ja yhdistyksen välisestä sopimuksesta tai muusta asiasta, jossa hänen yksityinen etunsa on ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa. Hallituksen jäsen tai muu, jolle on uskottu yhdistyksen hallintoon kuuluva tehtävä, ei saa yhdistyksen kokouksessa äänestää päätettäessä tilintarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta, tilinpäätöksen vahvistamisesta taikka vastuuvapauden myöntämisestä, kun asia koskee hallintoa, josta hän on vastuussa. Hallituksen jäsen ei saa hallituksen kokouksessa osallistua hänen ja yhdistyksen välistä sopimusta koskevan eikä muunkaan sellaisen asian käsittelyyn, jossa hänen yksityinen etunsa saattaa olla ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa.

Säätiön toimielimen jäsen tai säätiön toimihenkilö ei saa osallistua hänen ja säätiön välistä sopimusta tai muuta oikeustointia koskevan asian käsittelyyn. Hän ei saa myöskään ottaa osaa säätiön ja kolmannen henkilön välistä oikeustointia koskevan asian käsittelyyn, mikäli hänellä on siitä odotettavissa olennaista etua,

joka saattaa olla ristiriidassa säätiön edun kanssa. Tätä sovelletaan myös oikeudenkäyntiin ja muuhun puhevallan käyttöön. Edellä mainittu koskee myös jäsenen asiamiestä tai edustajaa.

5 Yhteisön hallintoelimen jäsenelle maksettavat palkkiot

Yhteisön hallituksen palkkioista päätetään vuosittain yhteisön kokouksessa.

Palkkioiden suuruutta määrittäessä on otettava huomioon, että kokouspalkkio kattaa myös kokoukseen valmistautumisen, kuten asioihin perehtymisen, lisäselvitysten hankkimisen ja mahdollisten kokousta edeltävien neuvottelujen vaatiman ajan.

Mikäli erillistä vuosipalkkiota ei suoriteta, tulee palkkioita määriteltäessä ottaa huomioon myös koulutukseen, seminaareihin, strategia- ja suunnittelutyöpajoihin ja navigointipäiviin osallistumisen sekä raportoinnin vaatiman ajan.

6 Yhteisön kirjanpidon järjestäminen ja konsernitilinpäätös

Yhteisön hallituksen on huolehdittava siitä, että kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Kirjanpidon tulee olla kirjanpitolaissa määriteltyjen määräaikojen mukaisesti ajan tasalla ja se tulee säilyttää lain mukaisen määräajan.

Lisäksi tytäryhteisöjen tulee järjestää kirjanpitonsa niin, että sen perusteella voidaan laatia kuntalain edellyttämä konsernitilinpäätös. Tytäryhteisöiden tulee ottaa huomioon tilinpäätöksessä poistoihin ja vero- ja tulossuunnitteluun liittyvät näkökohdat sekä osinkopolitiikka myös konsernin edun näkökulmasta.

Tytäryhteisöjen tilikauden tulee olla kalenterivuosi, ellei tästä poikkeamiseen ole erityistä syytä. Konserniin kuuluvien yhteisöjen kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä tulee noudattaa soveltuvaa yhteisöoikeudellista lainsäädäntöä, kirjanpitolain mukaisia kirjanpito- ja tilinpäätössääntöksiä, kuntalain mukaisia konsernisääntöksiä sekä hyvää kirjanpitoa.

Tytäryhteisöjen tulee antaa HSY:n taloustoiminnolle konsernitilinpäätöksen laadintaan liittyvät kirjanpitolain ja kirjanpitolautakunnan säännösten ja ohjeiden mukaiset tiedot HSY:n talousjohtajan pyytämässä muodossa ja sen antaman aikataulun mukaisesti.

Tytäryhteisöjen kirjanpito tulee pyrkiä mahdollisuuksien mukaan keskittämään HSY:n taloustoiminnon hoitoon. Keskittämisellä voidaan saavuttaa mm. kustannussäästöjä sekä parantaa konsernihallintaa.

HSY:n talousjohtaja antaa tytäryhteisöille kirjanpidon hoitamista ja konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat ohjeet sekä huolehtii osakkuusyritysten ja HSY:n kirjanpidon rajapintoja koskevasta koordinaatiosta.

7 Tilintarkastus ja konsernivalvonta

Mikäli HSY:llä ei ole oikeutta nimetä yhteisön tilintarkastajaa, voi se kuitenkin edellyttää ehtona osallistumiselle tai sijoitukselleen yhteisöön ko. nimitysoikeutta.

Tytäryhteisöjen tilintarkastus tulee järjestää yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

HSY:n tilintarkastaja ja samalla tytäryhteisöjen tilintarkastaja kilpailutetaan yhtymäkokouksen toimikaudeksi tai muuksi yhtymäkokouksen määräämäksi kaudeksi. HSY:n tilintarkastajaksi yhtymäkokous valitsee tarkastuslautakunnan esityksestä tilintarkastuslaissa tarkoitetun tilintarkastusyhteisön. Samassa yhteydessä tarkastuslautakunta pyytää suostumuksen ko. yhteisöä vastaavalta KHT-tilintarkastusyhteisöltä, joka nimetään tytäryhteisöjen tilintarkastajaksi. Tarkastuslautakunta antaa tytäryhteisöjen yhtiökokousedustajalle tilintarkastajan valintaa koskevan sitovan menettelytapaohjeen.

Tytäryhteisön ja soveltuvin osin osakkuusyhteisön tilintarkastajan tulee laatia tilintarkastuskertomuksen lisäksi yhteisön tilaa yksityiskohtaisemmin kuvaava ja toiminnan kehitysehdotuksia sisältävä erillinen tilintarkastusmuistio.

8 Yhteisön sisäisen valvonnan järjestäminen

8.1 Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on olennainen osa hyvän johtamisen ja hallinnon periaatetta. Valvonnan avulla varmistetaan, että tavoitteet saavutetaan, toiminta on lakien, ohjeiden ja päätösten mukaista, voimavarat ovat tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu sekä johdon saama informaatio on oikeaa, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista.

Yhteisön hallituksen ohella toimitusjohtajalla on kokonaisvastuu yhteisön sisäisen valvonnan järjestämisestä ja sen tuloksellisuuden varmistamisesta.

Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai HSY-konsernissa annettuja ohjeita rikkovia tai lainvastaisia tekoja.

HSY:n sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaisesti jokainen kuntayhtymän toimiala ja tulosalue sekä konserniyhteisöt antavat vuosittain osana HSY -konsernin tilinpäätösprosessia selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, valvonnassa havaituista puutteista ja toimenpiteistä niiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun itsearviointiin.

Nopeasti kehittyvistä ja toteutuneista riskeistä sekä niiden vaikutuksista raportoidaan HSY -konsernissa kulloinkin voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti.

Sisäinen valvonta voidaan jakaa operatiivisessa toiminnassa tapahtuvaan valvontaan ja sisäiseen tarkastukseen.

8.2 Valvontavastuu operatiivisessa toiminnassa

Toimitusjohtajan ja muiden esimiesten vastuulla on sisäisen valvonnan rakenteiden luominen. Lisäksi heidän on jatkuvasti seurattava vastuullaan olevia toimintoja ja ryhdyttävä viivyttämättä tarpeellisiin toimenpiteisiin aina, kun lainsäädännön tai sisäisten ohjeiden vastaista tai muutoin epätaloudellista, tehotonta ja vaikutuksetonta toimintaa havaitaan.

8.3 Sisäinen tarkastus

Näkyvä osa yhtiön ohjaus- ja valvontajärjestelmää on sisäisen tarkastuksen toiminto, jota yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja voivat käyttää toteuttaessaan valvontavelvollisuuttaan.

Sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi sisäisen valvonnan järjestelmiä ja riskienhallintaa, toimintojen lain- ja päätöksenmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, resurssien tehokasta ja taloudellista käyttöä sekä johtamisessa ja päätöksenteossa käytettävän tiedon luotettavuutta.

HSY:n sisäisellä tarkastuksella on oikeus tarkastaa myös tytäryhteisöjen toimintaa. Tarkastusta varten yhteisöjen tulee antaa tarpeelliset tiedot ja avustaa tietojen saamisessa. Sisäinen tarkastus toimii HSY:n toimitusjohtajan alaisuudessa. Sisäisellä tarkastuksella on oikeus tarkastaa organisaation hallintoa ja taloutta sekä saada tietoonsa tarkastustoiminnan edellyttämät tiedot, asiakirjat ja tietojärjestelmien käyttöoikeudet salas-

sapitosäännösten estämättä. Lisäksi sisäisellä tarkastuksella on läsnäolo-oikeus tiedonsaannin kannalta tarpeellisissa kokouksissa. Sisäinen tarkastus on oikeutettu saamaan toimintayksiköltä tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellista apua. Sisäiselle tarkastukselle ei saa antaa väärää tai harhaanjohtavaa tietoa. HSY:n yhtymäkokous on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet HSY-konsernille 23.5.2014. HSY:n hallitus on hyväksynyt 19.12.2014 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä koskevat ohjeet.

Tytäryhteisöillä on mahdollisuus käyttää HSY:n sisäistä tarkastusta oman sisäisen tarkastuksensa järjestämisessä, mikäli HSY:n toimitusjohtaja näin kussakin yksittäistapauksessa päättää

9 Keskitetyt konsernitoiminnot

HSY-konsernissa keskitettyinä konsernitoimintoina hoidettavia toimintoja ovat mm. keskitetty hankinta ja laki-asiat, rahoitus, maksuliikenteen hoito, kirjanpito, tietohallinto, tietosuoja-asioiden ohjeistukseen liittyvät asiat, vakuuttaminen, riskienhallinta ja ulkoinen viestintä. Henkilöstö- ja viestintäpolitiikassa noudatetaan yhdenmukaista linjaa HSY:n kanssa. (Ks. lisäksi tiedotusta ja viestintää koskeva kohta 9.1. alla).

Konsernin sisäisiä hankintoja suunniteltaessa hankintasäännösten reunaehdot ja rajoitukset tulee ottaa huomioon. Konsernilla on yhteinen hankintaohje (https://hessu.hsy.fi/talous/hankinnat/Documents/Ohjeet/hankintaohje_31012017.pdf).

Hankinnat hoidetaan yhteistyössä HSY:n hankintatoimen kanssa siltä osin, kuin se on tarkoituksenmukaista ja lainsäädännön määräykset huomioon ottaen mahdollista.

Keskitetyistä palveluista tulee periä tytäryhteisöltä markkinaperusteinen hinta. On erityisesti otettava huomioon, että käypää alempi korvaus voidaan kilpailutilanteessa toimivien tytäryhteisöiden osalta katsoa kielletyksi subventoinniksi ja toisaalta yhtiöltä peritty ylikompensaatio verottaa peiteltynä osingonjakona.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia selvittämään keskitettyjen toimintojen hyödyntämismahdollisuudet aina ennen tavara- tai palveluhankinnan tekemistä. Päätös keskitettyjen palveluiden käyttämisestä tehdään erikseen kussakin tytäryhtiössä HSY:n antaman ohjeistuksen mukaisesti. Erityistä tarkkuutta tulee noudattaa sellaisten toimintojen suhteen, joissa on mahdollista maksaa samalla kertaa ”päällekkäisistä” palveluista; esimerkiksi vakuutukset ja ohjelmistolisenssit.

9.1 Tiedottaminen

Kuntalain 29 §:n mukaisesti kuntien ja kuntayhtymän on tiedotettava toiminnastaan asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Kuntayhtymän toiminta käsittää kuntayhtymän ja yhtymäkonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen yhteistoimintaan tai muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.

Yhteisön tai säätiön on annettava tiedotusta varten HSY:n viestintäjohtajalle tarvittavat tiedot toiminnasta ja taloudestaan. Ennen tietojen antamista yhteisön tai säätiön on arvioitava, voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta yhteisölle haittaa.

Yhteisön tai säätiön on myös oma-aloitteisesti tiedotettava toiminnastaan ja taloudestaan. Yhteisön tai säätiön on informoitava konsernijohtoa ennen merkittävän asian julkiseksi tuloa. Yhteisön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita.

Yhteisöjä koskevasta tiedotuksen tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä vastaa yhteisön puolesta hallitus ja toimitusjohtaja sekä HSY:n puolella hallitus ja toimitusjohtaja. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa yhteisöjä koskevissa asioissa tulee huomioida kuntien ja kuntayhtymien yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapitosäännökset.

KONSERNIOHJEEN VOIMAANTULO

Tämä ohje tulee voimaan 1.6.2017 lukien. Seuranta ja raportointia koskevia määräyksiä sovelletaan talousarviovuoden 2018 alusta lukien.

Ohje tulee käsitellä tytäryhteisön yhtiökokouksessa tai vastaavassa muussa ylintä päätösvaltaa käyttävässä hallintoelimessä sekä yhteisön hallituksessa tai vastaavassa hallintoelimessä ja hyväksyä se tytäryhteisöä sitovaksi.

Liikelaitoskuntayhtymät ja osakkuusyhteisöt voivat päättää noudattaa näitä ohjeita soveltuvin osin, kuitenkin niin, että nämä ohjeet jo sellaisenaan sitovat ao. yhteisön toimielimissä toimivia HSY:n edustajia ja sen nimeämiä jäseniä.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

PL 100, 00066 HSY, Opastinsilta 6 A, 00520 Helsinki

Puh. 09 156 11, Fax 09 1561 2011, www.hsy.fi

Samkommunen Helsingforsregionens miljötjänster

PB 100, 00066 HRM, Semaforbron 6 A, 00520 Helsingfors

Tfn. 09 156 11, Fax 09 1561 2011, www.hsy.fi

Helsinki Region Environmental Services Authority

P.O. Box 100, FI-00066 HSY, Opastinsilta 6 A, 00520 Helsinki

Tel. +358 9 15611, Fax +358 9 1561 2011, www.hsy.fi